

UDK 353 (497.6) : (4)

Denis Zaimović

**EFEKTI I MOGUĆNOSTI PRIMJENE KONCEPTA
EUROREGIJE U BOSNI I HERCEGOVINI****EFFECTS AND POSSIBILITIES OF „EURO REGION“
CONCEPT IMPLEMENTATION
IN BOSNIA AND HERZEGOVINA****Sažetak**

Članak analizira efekte i mogućnosti koje se Bosni i Hercegovini otvaraju primjenom koncepta Euroregije. Autor polazi od pretpostavke da primjenu koncepta Euroregije u Bosni i Hercegovini treba posmatrati u kontekstu njenog pridruživanja Evropskoj uniji budući da je to koncept koji su ustanovile i primjenjuju članice Evropske unije i od njega su ustanovile EU standard. Članak ukazuje na zahtjeve odnosno očekivanja Evropske unije od Bosne i Hercegovine, s jedne, i na koji način se ovaj koncept može primijeniti u BiH, s druge strane.

Ključne riječi: euroregije, euroregioni, regionalizacija, regije, regionalna saradnja, integracija BiH u EU

Summary

This article analyses effects and opportunities for Bosnia-Herzegovina in the implementation of the concept of Euro regions. The author starts with the idea that application of the concept of Euro regions should be observed in terms of B&H join to the EU, since this concept has been established and implemented by member states of the European Union, which is now the EU standard. The article points at demands and expectations of the EU toward B&H, on one hand and possible application of this concept in B&H on the other.

Key words: *Euro regions, regionalization, regions, regional cooperation, integration of B&H into the EU*

Uvod

„Snaga buduće Evrope potječe iz regija i spremnosti ljudi da, polazeći od regionalne samostalnosti, razmišljaju i djeluju evropski“, činjenica je na koju posljednjih godina ukazuje sve više društvenih subjekata u Evropi. Čak se i unutar same Evropske unije regionalizacija i evropeizacija sve češće posmatraju kao usko povezani procesi (Smajić, 2005: 61). Sinonim regionalizaciji Evrope danas predstavlja vrlo aktuelan pojam Euroregija koji opisuje koncept poretka i sliku vodilju koja nasuprot sve većem centraliziranju funkcija na razini Evropske unije naglašava regionalnu samostalnost. „Evropa regija“ ili „Euroregije“ predstavlja političku inicijativu u obliku savremenog političkog koncepta i institucionalizacije koji ima za cilj povezivanje i saradnju regija Evrope, a svoje djelovanje usmjerava u pravcu jačanja pozicija evropskih regija u procesima odlučivanja u Evropskoj uniji i Vijeću Evrope, čime istovremeno uvodi tzv. „treći nivo“ odlučivanja u evropski integracijski proces i institucionalnu strukturu Evropske unije.

Zagovornici ovog koncepta u Evropi smatraju kako je veoma korisno da se što veći broj odluka, posebno onih koje se odnose na pitanja svakodnevnog života građana, prepusti lokalnim i regionalnim vlastima. Zbog toga se koncept Euroregije zasniva na *principu supsidijarnosti*, koji je ustanovljen osnivačkim ugovorom EU i iz kojeg se izvodi regionalni ustroj. On podrazumijeva „proizvodnju politike odozdo“ (Milardović, 2004: 115), odnosno središnja mu je ideja da se država ne treba baviti onim što mogu uraditi građani i lokalne vlasti u lokalnim i regionalnim zajednicama. Takva politika decentralizacije doprinosi i mnogobrojnim oblicima regionalnog povezivanja u Evropi, u kojoj se već nekoliko decenija grade različiti oblici regionalnog partnerstva i saradnje, a Evropska unija svojom politikom regionalnog razvoja, označenom kao „evropska solidarnost“, finansijski ih podupire.

Pretpostavke za primjenu koncepta Euroregije u BiH

Današnje članice Evropske unije imaju uspostavljenu unutarnju regionalnu strukturu i organizaciju. Bosna i Hercegovina nije uspostavila regionalnu strukturu, ali je primjena evropskog modela regionalizacije na prostoru Bosne i Hercegovine osnovni preduvjet za puno integriranje u institucionalni sistem evropskih regija i time ostvarivanja prava i obaveza koje ona nudi svojim ravnopravnim članicama. Primjena koncepta Euroregije u Bosni i Hercegovini ima svoje *historijsko-geografske, ekonomsko-razvojne, političko-administrativne i naučnoistraživačke pretpostavke*.

Historijske pretpostavke ogledaju se u činjenici da je Bosna i Hercegovina od srednjovjekovne države do danas bila klasičan primjer decentralizirane države i da su se od srednjeg vijeka do kraja 19. stoljeća u njoj oblikovali regionalni centri (Mostar, Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Bihać i Travnik) sa svojim gravitirajućim okruženjima.

Ekonomsko-razvojne pretpostavke ogledaju se u tome da bi bosanskohercegovačke regije mogle uspješno ulaziti u prekograničnu i međuregionalnu saradnju i pomoći ujednačavanju ekonomskog razvoja regija, a time i stvaranju razvijenih regionalnih institucija u oblasti zdravstva, školstva, saobraćaja, upravljanja prirodnim resursima i zaštiti čovjekove okoline.

Političke pretpostavke se nalaze u dokumentima bh. političkih stranaka, te u prijedlozima za promjenu Ustava BiH. Značajan broj bh. političkih stranaka zalaže se za regionalizaciju BiH, i to u najvećoj mjeri prema evropskom modelu. Osim političkih stranaka, u poslijeratnom periodu ideje i koncepcije regionalnog uređenja BiH su nudile međunarodne institucije i organizacije (ESI institut ponudio je koncept podjele BiH na 12 autonomnih jedinica, EURED projekt ponudio je koncept sa pet ekonomskih regija, OHR je ponudio svoj koncept o regionalnoj policijskoj strukturi), te domaće nevladine organizacije i nezavisne naučne skupine i pojedinci.

Naučnoistraživačke pretpostavke oslanjaju se na brojna istraživanja koja su uočila i dokazala prednosti funkcionalno-gravitacione regionalizacije kao regionalizacije koja nudi mogućnost rješavanja razvojnih pitanja (Osmanković, 2001: 64).

Kada je riječ o zahtjevima i očekivanjima Evropske unije za primjenu koncepta Euroregije, oni predstoje u daljnjem procesu integracije BiH u EU. Da bi slijedila evropske standarde u oblasti regionalizacije, a koji će joj omogućiti dosljedniju primjenu koncepta Euroregije, Bosna i Hercegovina morat će u svoju zakonsku regulativu inkorporirati najznačajnije evropske dokumente koji su utvrdili pravni okvir regionalizacije.

Na prvom mjestu svakako su kriteriji Nomenklature prostornih jedinica za statistiku (NUTS), koja je kreirana s ciljem da klasificira sve administrativno-teritorijalne jedinice država članica za potrebe regionalne statistike EU. Upravo je povlačenje sredstava i pomoć državama članicama iz fondova EU usko povezana s administrativno-teritorijalnim ustrojem EU i pojmom NUTS nomenklature. Što se tiče pristupa fondovima EU, unutarnja organizacija i struktura države koja je korisnik fondova u potpunosti je stvar nje same. EU nema ovlasti na to utjecati. Međutim, ono na čemu EU insistira za praktično upravljanje fondovima jest da zemlje kandidati moraju imati prikladan pravni okvir za implementaciju specifičnih odredaba regionalne politike EU i pristati na NUTS klasifikaciju EUROSTAT-a. Moraju dokazati kapacitet programiranja i pokazati administrativni kapacitet, što znači da moraju definirati zadatke i odgovornosti svih tijela i institucija uključenih u pripremu i implementaciju, te osigurati efikasnu interresornu koordinaciju.

Daljnjim evropskim integracijama Bosna i Hercegovina će biti obuhvaćena regionalnom politikom EU koja se zasniva na finansijskoj solidarnosti, a konačna primjena koncepta Euroregije i ulazak u EU dovest će do osnovnog cilja, a to je pristup strukturnim fondovima EU.

Mogućnosti primjene koncepta Euroregije u BiH

Mogućnosti primjene koncepta Euroregije u BiH nalaze se u ustavima države i entiteta i političkom konsenzusu vladajućih političkih stranaka da se promijeni unutarnja struktura i organizacija Bosne i Hercegovine. U BiH danas postoji opći i politički konsenzus da je proces evropskih integracija jedan od najvažnijih ciljeva koji BiH omogućuje stabilan politički razvoj u budućnosti. Bosna

i Hercegovina otpočela je sa EU pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, a njegovim potpisivanjem BiH će sa EU stupiti u ugovorni odnos. Kao potpisnica Sporazuma i kao budući kandidat za članstvo u EU, Bosna i Hercegovina dobit će mogućnost korištenja novih pretpripravnih fondova EU.

Koncept „Evropa regija“ danas se kroz saradnju i povezivanje regija razvija u tri pravca, i to kao:

1. prekogranična saradnja,
2. transnacionalna saradnja,
3. međuregionalna saradnja.

Prekogranična, transnacionalna i međuregionalna saradnja u okviru koncepta Euroregije predstavlja jedan od razvojnih i političkih prioriteta koji će BiH trebati podupirati kako zbog ostvarivanja što boljih odnosa sa susjednim zemljama općenito tako i zbog praćenja te uključivanja u evropske programe prekogranične i transnacionalne saradnje. Evropska komisija putem svojih strukturnih fondova podržava ova tri vida regionalne saradnje kroz tzv. „inicijative EU“. Najveća od svih je INTERREG inicijativa čiji je cilj jačanje privredne i socijalne kohezije evropskog prostora kroz promoviranje razvoja cijelog evropskog kontinenta. Bosna i Hercegovina (sa Italijom, Hrvatskom, Srbijom, Crnom Gorom i Slovenijom) učestvuje u programu INTERREG IIIa kroz program *jadranske prekogranične saradnje*.

Efekti primjene koncepta Euroregije u BiH

Ovi su efekti najvidljiviji u tzv. *euromionima*, koji nastaju udruživanjem regionalnih teritorijalnih jedinica (regija) u pograničnim oblastima (u našem slučaju s regijama susjednih zemalja). Oni se formiraju radi stvaranja mehanizama za uspostavljanje saradnje i promoviranje zajedničkih interesa.

Do sada uspješno djeluju euromionima: „Dunav – Drava – Sava“, u kojem se iz BiH nalazi područje Tuzle, zatim „Drina – Sava – Majeveca“, u kojem su četiri općine iz istočne i sjeveroistočne Bosne i Brčko Distrikt, te „Jadranska euromionija“, čiji je dio Hercegovačko-neretvanski kanton. Također je u toku formiranje

ili pregovori o formiranju novih euroregiona. Važno je istaći da je glavni politički cilj Jadranske euroregije integracija svih država na Jadranu u Evropsku uniju.¹

Koliki bi uspjeh u društvenom razvoju BiH imao koncept Euroregije pokazuje se na primjeru regionalnih razvojnih agencija kojih u BiH ima pet i koje će imati ulogu u koordinaciji izrade regionalnih razvojnih strategija, identificiranju i implementaciji regionalnih projekata, kao i zastupanju interesa regionalnih partnera i podršci oživljavanju ekonomije, a već ostvaruju dobre rezultate na tim poljima.

Što se tiče zastupljenosti regionalnih i lokalnih organa vlasti BiH u evropskim regionalnim institucijama, trenutno je sedam kantona iz Federacije BiH zastupljeno u Skupštini evropskih regija, a u Kongresu lokalnih i regionalnih organa vlasti Vijeća Evrope nalazi se pet predstavnika iz BiH (koje su nominirali savezi općina i gradova FBiH i RS). Daljnjom integracijom u EU i punom primjenom koncepta Euroregije otvara se mogućnost da predstavnici lokalnih i regionalnih vlasti iz BiH budu prisutni i u procesima odlučivanja o regionalnim pitanjima u EU, odnosno da dobiju svoje pozicije u Komitetu regija EU.

Na temelju elaboracije ponuđenih prijedloga i koncepcija regionalnog ustrojstva BiH u poslijeratnom periodu, a oslanjajući se na teritorijalnu, administrativnu i političku tradiciju BiH i uzevši u obzir zahtjev Evropske unije o nužnosti primjene NUTS kriterija, moguće je utvrditi optimalan okvir za regionalizaciju Bosne i Hercegovine na osnovu koncepta Euroregije. Prema njemu Bosna i Hercegovina bi mogla imati optimalno rješenje sa četiri regije:

1. Banjalučka,
2. Mostarska,
3. Sarajevska, i
4. Tuzlanska.

Bosna i Hercegovina bila je podijeljena na ove četiri regije odnosno oblasti u periodu od 1949. do 1952. godine. Ponovnom

¹ oficijelna web stranica Jadranske euroregije www.adriaticeuroregion.org

regionalizacijom bio bi stvoren regionalni okvir sa četiri regije koje bi imale od 700.000 do 1.000.000 stanovnika, što odgovara kriteriju razine NUTS-a II koji preferira Evropska unija. Također bi ovim regijama bili zadovoljeni kriteriji homogenosti statističkih regija, prirodno-geografska raznolikost, historijska i kulturna tradicija, struktura privrede i razvijenost regionalnih identiteta. Regije bi bile samoodržive u društvenom razvoju.

Ovakvom regionalizacijom Bosne i Hercegovine nadišao bi se etnički kriterij podjele zemlje, a primijenio funkcionalan – gravitacioni, koji je kompatibilan konceptu Euroregije. Kako su kroz historiju ova četiri grada (Banja Luka, Mostar, Sarajevo i Tuzla) postala gravitacionim centrima u BiH, tako su oni predodređeni da budu sjedišta spomenutih regija (Ibrahimagić, 2005: 279). Funkcionalnom raspodjelom, koja se može utvrditi posebnim zakonom, svaka od regija obuhvaćala bi područja između 20 i 30 općina. Tim zakonom bi se mogle utvrditi granice regija, njihov naziv i sastav. Regije bi se odredile prema historijskim, geografskim, saobraćajnim, ekonomskim i kulturnim kriterijima.

Za razliku od sadašnjih kantona, koji imaju elemente državnosti, regije bi kao jedinice regionalne samouprave u BiH trebale imati zakonodavne i izvršne organe, statut i nadležnosti od regionalnog značaja kakve su prisutne u evropskim regijama (prostorni razvoj, razvoj privrede, putna infrastruktura, razvoj društvenih djelatnosti i zaštita prirodne sredine). Zakonodavni organ regije bila bi regionalna skupština/vijeće, a izvršni organ bi bila regionalna vlada. Time bi se i reducirao „glomazni administrativni aparat“ koji opterećuje malu državu kakva je Bosna i Hercegovina, a ispoštovali principi koje propisuje Evropska povelja o regionalizaciji.

Političke stranke i nevladine organizacije koje imaju volju i koncept za reformu političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine mogu udruženo oblikovati projekte regionalizacije i regionalnog razvitka Bosne i Hercegovine. Na temelju definiranih projekata može se vršiti njihova promocija, pridobijanje podrške demokratske javnosti (Pejanović, 2005: 93).

U daljnjem procesu evropske integracije BiH zadatak državne Agencije za statistiku bio bi priprema konačnog *prijedloga regionalne organizacije zemlje* u skladu s nomenklaturom prostornih jedinica

za statistiku Evropske unije (NUTS) koji bi ponudila Vijeću ministara BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje, te relevantnim tijelima Evropske unije kao što je EUROSTAT. Ovakva regionalna podjela zemlje i uvažavanje i primjena kriterija NUTS-a predstavljala bi temelj za pregovore o pristupanju BiH Evropskoj uniji.

Zaključak

Primjena evropskog modela regionalizacije na prostoru Bosne i Hercegovine osnovni je preduvjet za puno integriranje u institucionalnu strukturu evropskih regija i time ostvarivanja prava i obaveza koje Evropska unija nudi svojim ravnopravnim članicama. U bosanskohercegovačkoj realnosti izgradnja modela regionalizacije Bosne i Hercegovine u procesu integracije u Evropsku uniju pretpostavlja politički konsenzus vladajuće strukture u Parlamentarnoj skupštini BiH i entitetskim parlamentima.

S druge strane, Bosna i Hercegovina ne može postići potpunu integraciju bez uspostave evropske regionalne strukture odnosno primjene modela Euroregije.

U konačnom, primjena koncepta Euroregije u BiH otvorit će perspektive društveno-ekonomskog, regionalnog i lokalnog razvoja u BiH, s jedne, a istovremeno omogućiti efikasnije prekogranično povezivanje i saradnju s regijama Evrope te direktno učešće u institucijama odlučivanja Evropske unije i Vijeća Evrope o pitanjima lokalnog i regionalnog razvoja, s druge strane. Koncept Euroregije optimalno može otvoriti novu stranicu evropske budućnosti BiH i učiniti je članom evropske porodice regija i država.

Literatura:

- Ibrahimagić, Omer (2005), **Državno uređenje Bosne i Hercegovine**, Sarajevo.
- Milardović, Anđelko (2004), **Pod globalnim šeširom**, Centar za politološka istraživanja, Zagreb.

- Osmanković, Jasmina (2001), **Regionalizacija – teorija i praksa**, BETA, Sarajevo.
- Pejanović, Mirko (2005), **Politički razvitak BiH u postdejtonskom periodu**, TKD Šahinpašić, Sarajevo.
- Smajić, Zekerijah (2005), **Evropska unija za svakoga**, Eurocontact, Sarajevo.